

ханического «зазубривания», которое не откладывается в долговременной памяти детей в связи с отсутствием практической тренировки языкового материала.

При анкетировании учеников было выявлено, что наиболее сложными видами речевой деятельности являются говорение (45,7%) и аудирование (32,6%), а письменная речь и чтение вызывают трудности у меньшего количества опрошенных – 17,4% и 4,3% соответственно.

В результате проведенного исследования можно отметить следующее:

- В процессе изучения иностранного языка школьники сталкиваются с трудностями различного характера, преобладающей из которых является их неспособность к свободному говорению на изучаемом языке. Данная проблема становится решаемой при взвешенном рассмотрении распределения учебного времени на теорию и практику языка. Задача учителя: помочь учащимся осознать практическую пользу от полученной на уроке информации. Так, введенное грамматическое правило или новый лексический материал должны сразу применяться в устной речи учащихся: в спонтанных языковых ситуациях, устных переводах, при том, не отдельных слов или фраз, а целых предложений.
- Неотъемлемой (а возможно и просто привычной) частью урока иностранного языка должно стать аудирование. Учителю необходимо донести до сознания учащихся важность постоянной тренировки навыка распознавания иностранной речи на слух.
- Грамотно направляя и помогая, учитель должен побуждать учеников думать и говорить сразу на иностранном языке, не используя родной язык в качестве «фундамента» мысли. Для этого необходимо доводить до автоматизма каждый фрагмент теории, последовательно отрабатывая новые правила и слова через иноязычное общение.
- В качестве решения проблемы забывания иностранных слов служит активное использование новой лексики в речи учащихся непосредственно сразу после ее введения. Чем более сложным является слово для запоминания, тем больше предложений должно быть проговорено с его использованием.

Заключение. Таким образом, при построении своей педагогической деятельности учитель иностранного языка должен учитывать, что главным в изучении его предмета является практика общения, а не теория языка. Используя различные приемы, необходимо развивать творческую и речевую активность учащихся, побуждая их к заинтересованной и осознанной учебной деятельности на уроках иностранного языка.

1. Концепция учебного предмета «Иностранный язык» // *Замежные языки Республики Беларусь*, 2007. – № 4. – С. 3–11.

2. Сафонова, В.В. *Английский язык : 5–9 классы школ с углубленным изучением иностранных языков. Программы для общеобразовательных учреждений* / В.В. Сафонова, Е.Н. Соловова. – М. : Просвещение, 1997. – 62 с.

АФАРЫЗМЫ БЕЛАРУСКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ У ЛЮСТЭРКУ ЛІНГВАКРАІНАЗНАЎСТВА

Апановіч І.М.

студэнтка 5 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Арыямёнак Г.А., канд. філал. навук, дацэнт

Беларуская мова з часу свайго ўзнікнення з'яўляецца часткай і найважнейшым сродкам стварэння нацыянальнай культуры беларусаў. У афарыстычных выслоўях беларускіх пісьменнікаў сканцэнтравана вялікая колькасць моўных рэалій, якія нясуць у сабе важную лінгвакраіназнаўчую інфармацыю, неабходную для разумення менталітэту беларусаў, іх памкненняў і прыярытэтаў. Таму збіранне і вывучэнне афарыстычнага багацця мовы беларускай мастацкай літаратуры – адна з неадкладных задач сучаснай беларусістыкі.

Актуальнасць даследавання абумоўлена недастатковай вывучанасцю тэмы і неабходнасцю аналізу лінгвакраіназнаўчых адзінак, адлюстраваных у беларускай літаратурнай афарыстыцы, пасродкам якіх лягчэй зразумець менталітэт беларусаў. Гэта ў сваю чаргу з'яўляецца вельмі важным для наладжвання эфектыўных кантактаў прадстаўнікоў замежных краін з нашай дзяржавай у палітычнай і эканамічнай сферы.

Мэта даследавання – выявіць і сістэматызаваць лінгвакраіназнаўчыя адзінкі, адлюстраваныя ў афарыстычных выслоўях беларускіх аўтараў.

Матэрыял і метады. Матэрыялам даследавання выступаюць лінгвакраіназнаўчыя рэаліі, прадстаўленыя ў беларускіх літаратурных афарызмах, зафіксаваных у зборніках Ф.М. Янкоўскага “Крылатыя словы і афарызмы”, А.Я. Леванюк “Майстры кажучь... Беларускія літаратурныя афарыстычныя выслоўі”, Н.В. Гаўрош і Н.М. Нямковіч “Афарыстычныя выслоўі беларускіх пісьменнікаў”. Метады даследавання: апісальна-класіфікацыйны, аналітычны, статыстычны.

Вынікі і іх абмеркаванне. У афарыстычных выслоўях найбольш поўна адлюстраваны асаблівасці месца пражывання, побыту, культурнай і гаспадарчай дзейнасці беларусаў. Лінгвакраіназнаўчыя адзінкі нясуць у сабе самую істотную інфармацыю пра нашу краіну. Прааналізаваўшы зборнікі афарыстычных выслоўяў, мы прыйшлі да вываду, што тут занатавана шмат афарызмаў з адлюстраванымі ў іх лінгвакраіназнаўчымі рэаліямі, якія можна раскласіфікаваць паводле прадметна-тэматычнага прынцыпу на 7 груп: 1) батанічныя і заалагічныя; 2) анамастычныя; 3) бытавыя; 4) этнаграфічныя; 5) геаграфічныя; 6) фразеалагічныя; 7) безэквівалентная лексіка.

У складзе афарызмаў зафіксавана найбольшая колькасць лінгвакраіназнаўчых рэалій побытавай семантыкі (23 рэаліі – 28,4%) і анамастычных адзінак (18 рэалій – 22,2%).

Шырокая прадстаўленасць побытавых рэалій сведчыць аб тым, што жыццё беларусаў увесь час было напоўнена гаспадарчымі турботамі. Прылады працы, назвы посуду, адзення, музычных інструментаў – усё гэта знайшло адлюстраванне ў тэкстах беларускіх пісьменнікаў, асобныя цытаты з якіх сталі крылатымі і ператварыліся ў афарызмы. Побывавы свет як неад’емная частка штодзённага жыцця чалавека адрозніваўся сімвалічным напаўненнем, вылучаўся функцыянальна-семантычнай разнастайнасцю. *На бульбе выраслі паэты, і маршалы, і касманаўт!* (Е. Лось. Бульба) [1, с. 182]; *Не трэба хіміяй фарсіць, а трэба з лёну ды аўчыны на цэле вопротку насіць!..* (Н. Гілевіч. Родныя дзеці) [1, с. 310].

Зафіксаванае багацце анамастычных рэалій сведчыць аб тым, што беларусы ва ўсе часы ўшаноўвалі і працягваюць ушаноўваць памяць пра сваіх продкаў, таленавітых людзей, якія заявілі пра сябе на ўвесь свет. Нашы сучаснікі ганарацца сваёй краінай, яе багатай і цікавай гісторыяй. *Я й стагоддзем Вам пакланюся: Мова. Матуля. Мінск і Няміга* (В. Аколава. Малюнкі словам) [1, с. 258]; *Даўно нас вучыць твой, Купала, дух ісці праз слова – у святдасць!* (М. Арочка. Слова да Купалы) [1, с. 266].

У афарызмах прадстаўлены адзінкі з батанічнай / заалагічнай (14 рэалій – 17,3%) і этнаграфічнай (11 рэалій – 13,6%) семантыкай. Многія ўласцівасці птушак, звяроў нашы продкі атаясамлівалі з рысамі характару чалавека. Расліны служылі неад’емным аtryбутам беларускіх свят, абрадаў, якія займалі не менш значнае месца ў жыцці беларусаў, чым гаспадарчыя клопаты. Вывучэнне звычаяў і традыцый садзейнічае больш глыбокаму разуменню культуры і характару нашага этнасу. *І тчэ, забыўшыся, рука, заміж персідскага ўзору, цвяток радзімы васілька* (М. Багдановіч. Слуцкія ткачыхі) [4, с. 50]; *Лес, і рэчку, і клёкат бусловы, чалавечую ўсмешку ўраз можна знічыць адным толькі словам, што бяздумна вырвецца ў нас* (В. Вітка. Слова) [1, с. 271]; *Народ не слухае сімфоній! Яму “Лявоніху” падай!..* (Н. Гілевіч. Родныя дзеці) [2, с. 71].

Найменшая колькасць лінгвакраіназнаўчых адзінак прадстаўлена ў групах назваў геаграфічнай семантыкі (6 рэалій – 7,4%), фразеалагізмаў (5 рэалій – 6,2%) і безэквівалентных лексем (4 рэаліі – 4,9%).

Беларусы заўсёды вылучаліся здольнасцю ўжываць у сваім маўленні трапныя выслоўі. Беларуская мова ва ўсе часы прываблівала сваёй мілагучнасцю, прыгажосцю і непаўторнасцю. Багатая гісторыя і культура нашага этнасу адлюстравана ў афарызмах. Таму, каб лепш засвоіць беларускую мову, трэба дасканалы ведаць гісторыю, культуру, звычаі і традыцыі народа. *Як дуб за жывіт трымаецца карэннем, так Беларусь стаіць на курганах* (В. Шніп. Беларусь стаіць на курганах) [1, с. 258]; *Спяваеш добра, ды ці тое? Вярзеш, брат, грушу на вярбе* (Я. Колас. Новая зямля) [1, с. 185]; *Калі браты – браты – не знічкі, сузор’ем ім гарэць адным!..* (А. Лойка. Вось, вось яны, жыцця парогі...) [2, с. 133].

З пункту гледжання семантыкі беларускія літаратурныя афарызмы вельмі разнастайныя. У іх адлюстроўваюцца як станоўчыя, так і адмоўныя бакі жыцця беларусаў, аптымістычныя і песімістычныя настроі. Выслоўі прасякнуты павагай, клопатам за родных і блізкіх людзей. Увогуле, афарызмы заўсёды прыцягваюць увагу сваёй мудрасцю, дакладнасцю, вобразнасцю і

зразумеласцю. У іх заключаны агульначалавечыя каштоўнасці, этычныя і эстэтычныя прынцыпы, імкненне да зменаў, якія падаюцца як формулы жыццёвай сілы. Афарызмы даюць магчымасць убачыць асаблівасці светабачання, культуры нацыі.

У разгледжаных афарызмах выразна адлюстраваны не толькі лінгвакраізнаўчыя адзінкі, але і асаблівасці светапогляду беларускага этнасу: працавітасць; калектывізм; сціпласць; гасціннасць; шчодрасць; патрыятызм; ушанаванне памяці аб сваіх продках; асуджэнне гвалту, забойства. Каб зразумець культуру пэўнага народа, яго характар і ментальнасць, неабходна ведаць не толькі гісторыю, абрады, звычаі і традыцыі этнасу, але і мову, у якой заключаны багаты лінгвакраізнаўчы і лінгвакультуралагічны матэрыял.

Заклучэнне. Прааналізаваўшы зборнікі афарыстычных выслоўяў, варта адзначыць наступнае:

- лінгвакраізнаўчыя рэаліі, прадстаўленыя ў афарызмах беларускіх пісьменнікаў, выразна адлюстроўваюць нацыянальную карціну свету беларусаў, што ўяўляецца важным і неабходным для фарміравання сацыякультурнай кампетэнцыі нашых суайчыннікаў і замежных грамадзян;

- пасродкам засваення лінгвакраізнаўчых адзінак можна больш глыбока спасцігнуць менталітэт і характар беларусаў;

- вывучэнне літаратурнай афарыстыкі ў лінгвакраізнаўчым аспекце карыснае для саміх беларусаў пры асэнсаванні ўласнай гістарычнай і палітычнай спадчыны, выхаванні моладзі праз народныя традыцыі і спадчыну мінулага.

1. Гаўрош, Н.В. Афарыстычныя выслоўі беларускіх пісьменнікаў / Н.В. Гаўрош, Н.М. Нямковіч. – Мінск: Выш. шк., 2012. – 638 с.

2. Леванюк, А.Я. Майстры кажуць... Беларускія літаратурныя афарыстычныя выслоўі: слоўнік афарызмаў / А.Я. Леванюк. – Брэст: БрДУ, 2010. – 161 с.

3. Маслова, В.А. Введение в лингвокультурологию: учеб. пособие / В.А. Маслова. – М.: Наследие, 1997. – 208 с.

4. Янкоўскі, Ф.М. Крылатыя словы і афарызмы / Ф.М. Янкоўскі. – Мінск: АН БССР, 1960. – 135 с.

ГРАФІЧНЫЯ СРОДКІ РЭПРЭЗЕНТАЦЫІ ЭМОЦЫЙ У СУЧАСНАЙ ЖАНОЧАЙ ПАЭЗІІ

Анют А.С.

студэнтка 4 курса ВДУ імя П.М. Маішэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Дзядова А.С., кандыдат філал. навук, дацэнт

У сучаснай лінгвістыцы пытанні, звязаныя з даследаваннем моўнай рэпрэзентацыі эмоцый, да гэтага часу застаюцца ў некаторых аспектах дыскусійнымі і нявырашанымі. Пад графічнымі сродкамі трэба разумець няслоўныя знакі і разнастайныя знешнія прыёмы падачы і напісання слоўнага матэрыялу. Графічныя сродкі рэалізуюць свае сэнсаўтваральныя функцыі праз уласцівую ім візуальную кантраснасць і нязвыкласць выкарыстання моўных пісьмовых знакаў. Асноўнае прызначэнне такіх знакаў у кантэксце паэзіі – зрабіць пісьмовы тэкст больш матываваным, выразным, шчыльна звязаць яго форму і змест.

Мэта артыкула – выявіць асаблівасці ўжывання графічных сродкаў эматыўнасці ў мове сучаснай жаночай паэзіі.

Матэрыял і метады. Матэрыялам даследавання з’яўляюцца графічныя адзінкі, значэнне якіх звязана з асаблівасцямі перадачы чалавечых пачуццяў і эмоцый у мове паэзіі Н. Мацяш, В. Коўтун, В. Русілка і А. Багамолавай. Асноўным метадам даследавання выступае апісальны метад.

Вынікі і іх абмеркаванне. Узмацненне эмацыйнай узрушанасці лірычнага героя ў мове паэтычных твораў даследаваных аўтараў прыводзіць да ўзмацнення інтанацыйных параметраў маўлення, што ў паэтычным тэксце выяўляецца праз выкарыстанне наступных **камбінацый пунктуацыйных знакаў**:

1) клічнік + шматкроп’е: *Божы Ласкавы, не адрывь, / прыгарні да сябе / нашых знічак!..* [3, с. 12]; *Зямля. Гісторыя. Айчына! / Надзея, вера і любоў!..* [2, с. 59]; *Вужыкам бяскрыўдным / Жыве ў сэрцы жаданне: / Нікога не крыўдзіць!..* [1, с. 13]. Такім чынам перадаецца недаказнасць, недагаворанасць і эмацыйная ўзрушанасць лірычнай гераіні, нярэдка выяўляецца пафас, заклік, просьба ці малітва.

2) пытальнік + клічнік: *Белы конь у трывозе маёй, – / Ты ляціш раніцою да сына. / Хто*